KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 23.07.1996
KOM(96) 364 endelig udg.

BERETNING OM ANVENDELSEN AF ARTIKEL 17 I RÅDETS DIREKTIV OM SAMORDNING AF MEDLEMSSTATERNES LOVGIVNING OM SELVSTÆNDIGE HANDELSAGENTER (86/653/EØF)

(Forelagt af Kommissionen)

BERETNING OM ANVENDELSEN AF ARTIKEL 17 I RÅDETS DIREKTIV OM SAMORDNING AF MEDLEMSSTATERNES LOVGIVNING OM SELVSTÆNDIGE HANDELSAGENTER (86/653/EØF)

Denne beretning er udfærdiget i medfør af artikel 17, stk. 6, i Rådets direktiv 86/653/EØF om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter[1]. I henhold til direktivets artikel 17 skal medlemsstaterne træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at handelsagenten ved kontraktforholdets ophør får godtgørelse eller skadeserstatning.

Artikel 17 udgør et kompromis mellem medlemsstaterne. Det blev derfor vedtaget, at give medlemsstaterne valget mellem godtgørelses- og skadeserstatningsordningen, og at Kommissionen skulle udarbejde en beretning om de praktiske virkninger af de forskellige løsninger.

Nærværende beretning er udarbejdet på grundlag af besvarelser af et spørgeskema, der bl.a. blev sendt ud til repræsentative sammenslutninger af agenter og agenturgivere, handelskamre og brancheforeninger samt jurister med speciale i agenturlovgivning. Medlemsstaternes myndigheder blev ligeledes opfordret til at bidrage med deres synspunkter og erfaringer.

DE TO ORDNINGER

1. Godtgørelsesordningen

Under godtgørelsesordningen har agenten efter kontraktforholdets ophør ret til en godtgørelse, såfremt og i det omfang han har skaffet agenturgiveren nye kunder eller i betydeligt omfang har øget forretningerne med den bestående kundekreds, og forretningsforbindelserne med disse kunder fortsat vil give agenturgiveren betydelige fordele efter kontraktforholdets ophør. Godtgørelsen skal være rimelig under hensyn til samtlige omstændigheder, herunder navnlig handelsagentens tab af provision af forretninger med disse kunder. Endelig er der i direktivet fastsat et loft for godtgørelsen svarende til en årlig godtgørelse, der beregnes på grundlag af handelsagentens gennemsnitlige årlige vederlag i de sidste fem år, og hvis kontrakten er indgået for mindre end fem år siden, beregnes godtgørelsen på grundlag af det gennemsnitlige vederlag i perioden.

Godtgørelsen er udtryk for de fordele, som agenturgiveren fortsat har som følge af handelsagentens indsats. Handelsagenten har imidlertid kun modtaget provision i kontraktperioden, hvilket normalt ikke afspejler den goodwill, der er skabt til fordel for agenturgiveren. Dette forklarer, hvorfor en godtgørelse for goodwill er kommercielt begrundet. Godtgørelse skal kun udbetales, hvis handelsagenten har skaffet agenturgiveren nye kunder eller øget forretningerne med den bestående kundekreds. Er der ikke skabt goodwill, eller kan agenturgiveren ikke drage fordel af kundekredsen, skal der ikke udbetales godtgørelse. Agenturgiveren bør derfor ikke tvinges til at betale et urimeligt stort godtgørelsesbeløb.

---

[1] EFT L 382 af 31.12.1986, s. 17.

Godtgørelsesordningen blev udformet på grundlag af artikel 89b i den tyske handelslov, som siden 1953 har indeholdt en bestemmelse om udbetaling af godtgørelse for goodwill og derfor ligget til grund for omfattende retspraksis for så vidt angår beregningen af godtgørelsen. Denne retspraksis og sædvane skulle være en værdifuld hjælp for domstolene i de øvrige medlemsstater i deres fortolkning af direktivets artikel 17, stk. 2.

Først og fremmest skal det klarlægges, hvorvidt en handelsagent har ret til godtgørelse som følge af de omstændigheder, der ligger til grund for kontraktforholdets ophør. Der skal udbetales godtgørelse ved kontraktens ophør bortset fra i de tilfælde, som er omfattet af direktivets artikel 18. Godtgørelsen skal naturligvis udbetales ved afslutningen af en kontrakt på bestemt tid og, i princippet, skal der også udbetales en godtgørelse eller begrænset godtgørelse i tilfælde af agenturgiverens konkurs.

Dernæst skal betingelserne i direktivets artikel 17, stk. 2, litra a), være opfyldt. Handelsagenten skal således enten have skaffet nye kunder eller have øget forretningerne med den bestående kundekreds betydeligt. Med hensyn til omfanget af forretninger med gamle kunder søger de tyske domstole at fastlægge, hvorvidt en forøgelse økonomisk svarer til erhvervelsen af en ny kunde. Med hensyn til nye kunderer erhvervelse af en ny kunde tilstrækkeligt. Nye kunder uden for handelsagentens område, som han derfor ikke er berettiget til provision for, medregnes dog ikke, da der i så fald ikke er noget provisionstab at kompensere handelsagenten for. Handelsagenten skal have skaffet den nye kunde, og i denne henseende er hans mellemkomst af afgørende betydning. En beskeden implicering er tilstrækkelig, selv hvis handelsagenten kun har bidraget til at skaffe den nye kunde. Handelsagenten skal imidlertid have spillet en aktiv rolle, hvorfor det ikke altid automatisk vil være tilstrækkeligt, at den nye kunde geografisk er etableret i det område, som er omfattet af eneforhandlingsaftalen.

For det tredje skal agenturgiveren efter kontraktforholdets ophør fortsat drage betydelig fordel af sådanne kunder. Dette antages at være tilfældet, selv når en agenturgiver sælger sin virksomhed eller kundefortegnelse, hvis det kan påvises, at køberen har til hensigt at bruge kundegrundlaget[2]. Fortsætter handelsagenten med at forsyne de samme kunder med de samme varer, men på vegne af en anden agenturgiver, kan handelsagenten ikke søge om godtgørelse[3]. Domstolen kan ligeledes tage et fald i agenturgiverens omsætning i betragtning. Endelig skal godtgørelsen være rimelig.

Selve beregningen af godtgørelsen foretages som følger:

---

2 Sag 18 U 162/76 Oberlandesgericht Hamm af 14.3.1977.

3 Sag BB 605/60 Bundesgerichtshof af 25.4.1960.

Første fase

a) I overensstemmelse med artikel 17, stk. 2, litra a), andet led, består første fase i at klarlægge antallet af nye kunder, og hvor meget forretningerne er øget med den bestående kundekreds. Når først sådanne kunder er identificeret, udregnes bruttoprovisionen i forbindelse med disse kunder for de seneste 12 måneder af agenturkontrakten. Faste vederlag kan medregnes, hvis de kan anses for at være vederlag for at skaffe nye kunder[4]. Særlige omstændigheder kan gøre det nødvendigt at fravige disse regler, f.eks. i tilfælde med meget lang opstartsperiode.

b) Der foretages så en vurdering af den sandsynlige fremtidige varighed (udtrykt i år) af fordelene for agenturgiveren som følge af forretningerne med de nye kunder og forøgelsen af forretninger med gamle kunder. som der nu indgås betydeligt flere forretninger med (intensiverede kunder). Sigtet er at forudsige den sandsynlige varighed af forretninger, med de nye og de intensiverede kunder. Dette indebærer en gennemgang af markeds- og sektorforhold på tidspunktet for kontraktforholdets ophør. Selv om salget skulle være faldet efter kontraktforholdets ophør, vil det ikke nødvendigvis føre til en lavere godtgørelse, da salget kan være faldet på grund af varernes lavere kvalitet eller øget konkurrence[5]. Sædvanligvis anvendes en periode på to til tre år, dog også helt op til fem år.

c) Dernæst anslås migrationstallet. Det er et kendt faktum, at en del kunder mistes med tiden, fordi nogle kunder af naturlige årsager flytter. Migrationstallet beregnes som procent af den årlige provision på basis af de konkrete forhold, der kendetegner de pågældende agentur. Migrationstallet varierer naturligvis meget, men den tyske Bundesgerichtshof har i en enkelt sag fastlagt migrationstallet til 38%[6].

d) Tallene reduceres derefter for at kunne beregne den øjeblikkelige værdi under hensyntagen til, at indkomstsudbetalingen fremskyndes. Denne beregning baseret på den gennemsnitlige rentesats er et begreb, som også anvendes i andre retssystemer.

Anden fase

I denne fase vurderes spørgsmålet om rimelighed, som fastlagt i direktivets artikel 17, stk. 2, litra a), andet led. I praksis sker det kun sjældent, at beløbet justeres af rimelighedsgrunde. Følgende faktorer tages i betragtning:

- hvorvidt handelsagenten er beskæftiget af andre agenturgivere,

- forhold den kan tilregnes handelsagenten,

---

4 Sag VII ZR 194/63 Bundesgerichtshof af 15.2.1965.

5 Sag BB 227/70 Celle af 13.11.1969.

6 Sag VIII ZR 94/93 Bundesgerichtshof af 23.2.1994.

- handelsagentens indtægtsniveau. Har agenturgiveren eksempelvis for nyligt sænket provisionssatsen, f.eks. fordi han mente, at handelsagentens indtjening var blevet for høj, eller har agenturgiveren udbetalt handelsagenten et stort provisionsbeløb i forbindelse med kontrakter med kunder, som ikke var skaffet af handelsagenten, eller som handelsagenten havde meget lidt kontakt med? Eller har handelsagenten modtaget særlig kompensation for at føre en lagerliste over kommissionsvarer, særlig bonus for nye kunder, del kredere-provision, særligt vederlag for deltagelse i messer eller ekstra betalinger for underagenter? Har handelsagenten haft omkostninger i forbindelse med tab af underagenter?

- fald i agenturgiverens omsætning,

- omfanget af agenturgiverens fordele,

- agenturgiverens betaling af pensionsbidrag,

- eventuelle konkurrence klausuler. En agenturgiver vil naturligvis i så tilfælde blive pålagt at betale en større godtgørelse.

Tredje fase

Det beløb, som er fremkommet ved beregningerne i første og anden fase, sammenholdes dernæst med det loft, der er indeholdt i direktivets artikel 17, stk. 2, litra b). Heri fastlægges det, at godtgørelsen ikke kan overstige et beløb svarende til en årlig godtgørelse, der beregnes på grundlag af handelsagentens gennemsnitlige årlige vederlag i de sidste fem år, og at godtgørelsen, hvis kontrakten er indgået for mindre end fem år siden, beregnes på grundlag af det gennemsnitlige vederlag i perioden. Loftet udgør derfor snarere en mulighed for en sidste korrigering end en egentlig metode til beregning af godtgørelsen[7].

Når loftet skal udregnes, forstås ved vederlag alle former for betalinger, ikke blot provision, i forbindelse med samtlige kunder, ikke blot nye eller intensiverede kunder[8]. Udgør beløb under første og anden fase mindre end loftet, tildeles summen af de fremkomne beløb som godtgørelse. Overskrider summen imidlertid loftet, tildeles en godtgørelse svarende til loftet. Loftet nås sædvanligvis ikke, medmindre handelsagenten har skaffet samtlige eller størstedelen af kunderne.

Følgende er et eksempel på beregningerne i første til tredje fase:

Provision på nye kunder og/eller intensiverede kunder i de seneste 12 måneder af agenturet	50 000 ECU

---

7 Sag VII ZR 47/69 Bundesgerichtshof af 19.11.1970.

8 Sag VII ZR 23/70 Bundesgerichtshof af 3.6.1971.

Forventet varighed af fordelene er
tre år ved et gennemsnitligt migrationstal
på 20%

Første år	50 000 - 10 000	=	40 000 ECU
Andet år	40 000 - 8 000	=	32 000 ECU
Tredje år	32 000 - 6 400	=	25 600 ECU
Provisionstab i alt			97 600 ECU

Korrigering til øjeblikkelig værdi f.eks. 10%.
Tallet tilsvarer den egentlige godtgørelse 87 840 ECU

Tallet korrigeres eventuelt med hensyn til
rimelighed (ovennævnte anden fase)

Der korrigeres en sidste gang, hvis beløbet
overskrider loftet i direktivets artikel
17, stk. 2, litra b).

I henhold til artikel 17, stk. 2, litra c), er ydelse af godtgørelsen ikke til hindrer for, at agenten kan påberåbe sig skadeserstatning. Bestemmelsen vedrører situationer, hvor handelsagenten i henhold til national lovgivning er berettiget til at søge skadeserstatning for aftalebrud eller manglende overholdelse af det opsigelsesvarsel, der er foreskrevet i direktivet. I bilag B er forsøgt opregnet alle sådanne nationale bestemmelser.

Det fremgår således, at der findes en overordentlig præcis metode til beregning af godtgørelsen, som således skulle kunne forudsiges. Agenturgivere burde derfor være i stand til at veje risici på forhånd og rimeligt bevidst om følgerne indgå agenturaftaler. Set fra handelsagentens synspunkt gør de klarere rettigheder det lettere at rejse og få indfriet sit krav.

2. Skadeserstatningsordningen

I henhold til direktivets artikel 17, stk. 3, har handelsagenten ret til erstatning for den skade, som ophøret af hans forhold til agenturgiveren forvolder ham. Sådan skade opstår hovedsagelig, når kontrakten ophører under omstændigheder,

- der berøver handelsagenten provisionsbeløb, som ville have tilkommet ham i tilfælde af normal opfyldelse af kontrakten, samtidig med at agenturgiveren opnår væsentlig fordel af handelsagentens indsats;

- og/eller under omstændigheder, hvor handelsagenten ikke har kunnet afskrive de omkostninger og udgifter, som han efter henstilling fra agenturgiveren har afholdt med henblik på opfyldelse af kontrakten.

Der er ikke noget loft for skadeserstatninger.

Skadeserstatningsordningen baseredes på fransk lovgivning fra 1958 med sigte på at kompensere handelsagenten for hans tab som følge af agenturkontraktens ophør. Som det er tilfældet med den tyske godtgørelsesordning, er der i Frankrig oparbejdet en omfattende retspraksis vedrørende retten til og niveauet for skadeserstatning. De franske domstole har i flere domme begrundet tildeling af skadeserstatning ud fra den betragtning, at den er udtryk for de omkostninger, der ville være forbundet med at købe agenturet til handelsagentens efterfølger, eller at den opvejer det tidsrum, der er nødvendigt for handelsagenten for at genoprette det kundegrundlag, som man har berøvet ham.

Erstatningsniveauet fastsættes i retspraksis som den samlede sum af de seneste to års provision eller summen af to års provision beregnet som et gennemsnit af de seneste tre år under agenturkontrakten, hvilket svarer til praksis i erhvervet. Domstolene forbeholder sig dog ret til at tildele erstatning af et andet omfang, når agenturgiveren kan bevise, f.eks. at handelsagentens tab i realiteten var mindre, fordi kontrakten kun var af kort varighed, eller f.eks. at handelsagentens tab var større på grund af agentens alder eller langvarige virke.

Erstatningen beregnes på grundlag af alle vederlag, ikke blot provision, med udgangspunkt i bruttotallene. Der skelnes ikke mellem gamle og nye kunder, og grundlaget omfatter særlig provision. Der korrigeres normalt ikke for erhvervs omkostninger. Udestående provision skal ligeledes medtages i beregningen.

Erstatningen opvejer, at handelsagenten har tabt en del af sit marked, og tabet opgøres på det tidspunkt. Der tages således ikke hensyn til fremtidige omstændigheder, såsom agenturgiverens forretningsophør, handelsagentens fortsatte arbejde med de samme kunder eller markedsudviklingen. Det kræves ejheller, af handelsagenten søger at begrænse sit tab.

Direktivet har skabt større interesse for at rejse krav om skadeserstatning ved manglende overholdelse af opsigelsesvarslet. Det tildelte beløb svarer til det højest mulige for den pågældende opsigelsesperiode beregnet på grundlag af modtaget provision gennem de seneste to år eller provision modtaget i løbet af den samme periode i det foregående år.

Bilag B indeholder nærmere bestemmelser om den franske ordning.

DIREKTIVETS STILLING I MEDLEMSSTATERNE

Samtlige medlemsstater har gennemført direktivet, og bilag A til nærværende beretning indeholder en liste over de pågældende love. Bortset fra Frankrig, Det Forenede Kongerige og Irland, har medlemsstaterne indføjet muligheden for godtgørelse i deres nationale lovgivninger. Det Forenede Kongerige har givet parterne mulighed for at vælge

godtgørelsesordningen, men gør de ikke det, er handelsagenten berettiget til skadeserstatning. Irland har ikke foretaget noget valg, hvorfor Kommissionen har indledt en procedure i henhold til artikel 169. Kommissionen har ligeledes indledt en overtrædelsesprocedure over for Italien for ukorrekt gennemførelse af direktivets artikel 17. Bilag B indeholder yderligere oplysninger om den irske og den italienske lovgivning.

I de fleste medlemsstater er der ikke rapporteret nogen domstolsafgørelser, men der er dog truffet et mindre antal afgørelser i enkelte medlemsstater. Dette skyldes, at lovgivningerne i de fleste medlemsstater endnu er nye og kun finder anvendelse på kontrakter løbende fra og med den 1. januar 1994. Hertil kommer, at mange agenturer i Frankrig og Tyskland, hvor der findes sager, ikke har international karakter, og at lovene dér følger langvarige sædvaner.

En anden årsag til den manglende rapportering af sager er parternes tendens til at bilægge tvister inden retssagen. Handelsagenternes finansielle stilling forbyder dem ofte at gå til domstolene med deres krav, hvorfor de ofte er tvunget til at acceptere forlig. Hertil kommer den usikkerhed, der er forbundet med retssager i en fremmed jurisdiktion, og som afholder handelsagenter fra at gå til domstolene med deres krav.

Sagerne i Tyskland og Frankrig viser, at der er kontinuitet i eksisterende retspraksis i disse lande. I Portugal, hvor direktivet udgør en ændring i forhold til tidligere, fremgår det af retspraksis, at fremgangsmåden er forskellig fra de tyske domstoles, idet dommeren forsøger at anvende rimelighedsprincippet direkte. I Italien, hvor der kun er afsagt en domstolsafgørelse i henhold til den nye artikel 1751 i Codice Civile, har underretten i Viterbo gjort gældende, at den på grund af de manglende kriterier for beregning af godtgørelsen i artikel 1751 i Codice Civile vil anvende overenskomstens bestemmelser. Overenskomsten benytter et beregningssystem på grundlag af agenturets varighed uden hensyntagen til antallet af nye kunder. Som det fremgår, er dette en anden fremgangsmåde end den, der benyttes af de tyske domstole. Det drejer sig dog om en enkeltstående dom for de italienske domstole, og det er ikke sikkert, at princippet fastholdes. I Danmark er der kun rapporteret tre domstolsafgørelser. En fjerde er under appel for øjeblikket. Det fremgår af de rapporterede sager, at der er en tendens til at overtage og følge tysk retspraksis.

På grund af den beskedne retspraksis og emnets beskaffenhed har Kommissionen i udarbejdelsen af denne beretning søgt at vurdere såvel den praktiske som den juridiske situation. Bilag B indeholder en nærmere beskrivelse af den juridiske og praktiske situation.

Det har ikke været muligt at fremskaffe statistisk materiale fra nogen medlemsstat. Den internationale sammenslutning af handelsagenter og mæglere har nu iværksat indsamling af data. Dette er en nyttig udvikling, da sammenslutningen må formodes i stand til at indsamle mange data gennem medlemsorganisationerne i medlemsstaterne. Sammenslutningen har tilbudt regelmæssigt at fremlægge sådanne statistikker for Kommissionen. De portugisiske myndigheder har ligeledes indført en centraliseret indsamling af oplysninger fra alle domstole om beskaffenhed og resultat af sager, der involverer EF-forskrifterne eller Lugano-konventionen, herunder naturligvis direktivet om handelsagenter.

ERHVERVETS EGEN PRAKSIS

Kommissionen har undersøgt, hvorvidt der som følge af direktivet i almindelighed og retten til godtgørelse eller skadeserstatning i særdeleshed er sket ændringer i forretningspraksis. Kommissionen ønskede ligeledes at undersøge, hvorvidt der som følge af de forskellige valgmuligheder er opstået konkurrencefordrejninger. Manglende statistisk materiale gør det noget sværere at drage konklusioner herom.

Generelt er Kommissionen nået til det resultat, at der ikke er sket ændringer i forretningspraksis. Der synes at være en tendens til, at agenturgivere i Frankrig, Tyskland, Luxembourg og Belgien i højere grad foretrækker distributionsaftaler. Dette kan delvis forklares ved, at der enten slet ikke eller kun i beskedent omfang skal betales nogen godtgørelse eller skadeserstatning ved en distributionsaftales ophør. Fra Det Forenede Kongerige, Irland og Sverige rapporteres det, at agenturgivere nu i større omfang foretager en vurdering af, om agenturkontrakten virkelig er det mest hensigtsmæssige forretningsarrangement, og dermed udviser meget større forsigtighed. Agenturgiverne synes dog ikke her ligefrem at gå bort fra agenturkontrakterne.

I Det Forenede Kongerige synes der at have været en særlig reaktion. Inden de britiske gennemførelsesbestemmelser for direktivet trådte i kraft, opsagde agenturgiverne deres agenturkontrakter og genforhandlede almindeligvis nye kontrakter. Der har dog været tilfælde, hvor en agenturkontrakt alligevel ikke blev indgået, eller hvor handelsagenten blev ansat som lønmodtager. Dette afspejler den grundlæggende ændring af den britiske lovgivning som følge af direktivet og agenturgivernes frygt for det ukendte. Det er endnu for tidligt at vurdere, om man permanent vil gå bort fra agenturkontrakter i Det Forenede Kongerige.

Efter fransk lovgivning og praksis tildeles der i langt de fleste tilfælde skadeserstatninger svarende til to års provision, hvilket er dobbelt så meget som det juridiske maksimum under godtgørelsesordningen. Det er klart, at det under disse omstændigheder er forbundet med større omkostninger at ansætte handelsagenter i Frankrig under fransk lovgivning. En del agenturgivere har derfor ved ansættelse af handelsagenter i Frankrig søgt at anvende anden lovgivning end den franske eller helt undgå indgåelse af agenturkontrakter. Der synes ikke umiddelbart at være opstået omfattende problemer eller forstyrrelser i samhandelen mellem de medlemsstater, der har valgt godtgørelsesordningen, og de, der har valgt skadeserstatningsordningen.

REAKTIONER FRA AGENTURGIVERNES OG HANDELSAGENTERNES SIDE

Generelt kan det siges, at handelsagenterne har reageret positivt på direktivet, som anses for at have forbedret deres rettigheder. Dette gælder Østrig, Danmark, Finland, Irland, Luxembourg, Sverige og Det Forenede Kongerige. Franske handelsagenter stiller sig fortsat positive over for skadeserstatningsordningen i Frankrig og har intet ønske om ændringer.

Agenturgiverne har reageret forskelligt. Agenturgiverne må nødvendigvis i en vis udstrækning forholde sig negativt til ændringer, da de nu skal tilstå handelsagenter øgede rettigheder. For andre agenturgivere gælder det, at det snarere er ordningernes uklarhed, der skaber en vis grad af utilfredshed, end det at skulle betale en godtgørelse ved kontraktophør. Franske agenturgivere synes at støtte skadeserstatningsordningen og har ikke gjort indsigelse over for denne.

Hverken blandt handelsagenter eller agenturgivere i de medlemsstater, der har gennemført godtgørelsesordningen, kan der spores nogen tendens til at foretrække en anden form for ordning. I Det Forenede Kongerige, hvor parterne kan vælge udbetaling af godtgørelse, synes der ikke at være tydelige præferencer, selv om de fleste kontrakter ikke indeholder godtgørelsesbestemmelser. Det står stadig ikke klart for agenturgiverne, hvad forskellen mellem de to ordninger består i. En del agenturgivere har givet udtryk for en vis interesse i godtgørelsesordningen på grund af loftet, men andre agenturgivere foretrække skadeserstatningsordningen, da handelsagenterne her skal bevise at have lidt tab.

VANSKELIGHEDER

Der er opstået en del vanskeligheder i forbindelse med direktivets artikel 17.

1) Fortolkningsvanskeligheder

Mange eksperter og jurister har påpeget, at artikel 17 er upræcist og vagt formuleret. Dette skaber vanskeligheder, når klienter skal rådgives om omfanget af en handelsagents rettigheder ved kontraktforholdets ophør. Dette har især været tilfældet i Danmark, Irland, Italien, Spanien, Sverige og Det Forenede Kongerige.

a. Godtgørelse

Med hensyn til godtgørelsesordningen er der i en række medlemsstater en tendens til at sætte liden til loftet, hvorimod loftet i det tyske system, som har dannet udgangspunkt for direktivet, ikke har nogen betydning for den konkrete beregning af godtgørelsen. Her anvendes loftet kun for til sidst at foretage den endelige korrigering. I en række medlemsstater bliver der gjort forsøg på at fastsætte et rimeligt beløb under hensyntagen til forskellige faktorer, som igen ikke medgår i den fremgangsmåde, de tyske domstole benytter. Danmark og Østrig synes at følge den tyske model, men i Østrigs tilfælde nås loftet ofte, hvilket kun hænder sjældent i Tyskland bortset fra tilfælde, hvor handelsagenten har skaffet samtlige kunder.

I Italien ser det ud til, at den tidligere ordning fortsat anvendes, selv om der er indført ny lovgivning. Dette er blevet bestyrket med dommen i Pretura Viterbo-sagen, hvor domstolen gjorde gældende, at artikel 1751 i Codice Civile, hvorved direktivets artikel 17, stk. 2, gennemføres, var så vagt formuleret med hensyn til metoden for

beregning af godtgørelsen, at den ville anvende overenskomstens bestemmelser. Beregningsmetoden i henhold til overenskomsten svarer ikke til den tyske model, men tager udgangspunkt i kontraktens varighed, provisionsniveauet og de procentdsatser der er fastsat i overenskomsten.

Der synes derfor at være flere forskellige fremgangsmåder. Medlemsstaternes domstoles retspraksis vedrørende artikel 17 er imidlertid fortsat yderst begrænset uden for Tyskland.

b. Skadeserstatning

Med hensyn til skadeserstatningsordningen har der tydeligvis ikke været vanskeligheder med fortolkningen i Frankrig, hvor den allerede eksisterende retspraksis fortsat anvendes. I Det Forenede Kongerige hvor skadeserstatningsordningen anvendes medmindre parterne bestemmer andet, synes fremgangsmåden imidlertid grundlæggende forskellig. Der findes endnu ikke nogen britisk retspraksis, men parterne forsøger i praksis at anvende common law-principper. Disse går stik i mod den i Frankrig veletablerede metode til beregning af skadeserstatning. Der tages f.eks. i det britiske system hensyn til fremtidige udviklinger efter kontraktforholdets ophør, hvorfor skadelidte bliver nødt til at begrænse sit tab. I henhold til fransk lovgivning har begivenheder efter kontraktforholdets ophør derimod ingen betydning for den erstatning, der tildeles. I henhold til fransk lovgivning tildeles der normalt to års provision, hvilket svarer til agenturets købsværdi eller den periode, det vil tage for handelsagenten at genopbygge sit kundeunderlag. Det er svært at se, hvordan de britiske domstole skulle kunne nå til samme beløb. Det skyldes uden tvivl den tidligere retstilstand i Det Forenede Kongerige, hvor kontrakter kunne opsiges med varsel uden nogen form for betaling. Dette har naturligvis haft følger for praksis i erhvervet. Der fandtes ikke tidligere et goodwill begreb i tilknytning til et agentur, som handelsagenten havde ret til sin del af. Det er umuligt at forudsige noget om, hvordan de britiske domstole vil fortolke direktivet, men de vil sandsynligvis tage hensyn til common law-principper.

De samme vanskeligheder ville gøre sig gældende for Irland, hvis Irland vælger skades-erstatningsordningen.

c. Konsekvenser af uklarhederne

Fortolkningsvanskelighederne har ikke været uden virkning for agenturgivernes og handelsagenternes reaktioner over for direktivet. De har for begge parter medført, at der er gået meget tid med forhandling, eftersom rettighederne og deres omfang ikke har været klart fastlagt. Dette gavner ingen. Usikkerhed og afvigende opfattelser har også medført en vis modstand mod at oprette agenturer og har hindret agenturgivere i at ansætte handelsagenter i andre medlemsstater. Det er vigtigt, at direktivet fortolkes ensartet og fører til forudsigelige og utvetydige resultater.

2) Handelsagenternes stilling

Direktivet har ført til en forbedring af handelsagenternes stilling over for deres agenturgivere. Handelsagenterne synes imidlertid ikke altid at være i stand til at håndhæve deres rettigheder i fuldt omfang, da de ikke råder over ressourcer til at gå til domstolene. Dette er et generelt problem, som ikke kun vedrører direktivet. Det er ikke muligt inden for rammerne af denne beretning at angive mulige løsningsforslag. Kommissionen mener imidlertid, at en præcisering af direktivet og beregningsmetoderne vil være nyttig for handelsagenterne og lette håndhævelsen af rettighederne.

3) Lovvalg

Der er opstået en række vanskeligheder med hensyn til lovvalgsbetemmelser i kontrakterne, ligesom anvendelse af en række love er søgt omgået ved hjælp af lovvalgs- eller jurisdiktionsbestemmelser. Der er ikke i direktivet fastlagt nogen regler med hensyn til international privatret. Parterne kan derfor med forbehold for bestemmelserne i Rom-konventionen af 1980 om hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser frit vælge den for agenturkontrakten gældende lov. Kommissionen er af den opfattelse af direktivets artikel 17 og 18 er obligatoriske regler, hvorfor domstolene i medlemsstaterne kan anvende lex fora i overensstemmelse med Rom-konventionen af 1980, og dermed sikre anvendelse af direktivet. Bruxelles-konventionen fra 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, kan også bidrage til at sikre, at en medlemsstats domstole her kompetence i fællesskabssager, hvor handelsagenten udøver sit erhverv inden for EF[9]. Derfor synes der ikke at være behov for at ændre direktivet i denne henseende.

KONKLUSION

Kommissionen bemærker sig, at langt de fleste medlemsstater har valgt godtgørelsesordningen, hvilket accepteres af handelsagenterne og agenturgiverne i de pågældende medlemsstater. Der er i direktivet fastsat et loft for godtgørelsesniveauet, men direktivet giver ikke tilstrækkeligt præcise anvisninger med hensyn til beregningsmetoden. En klar og præcis beregningsmetode vil medføre større juridisk sikkerhed til fordel for begge parter. Med hensyn til skadeserstatningsordningen, som opretholdes i Frankrig, synes den ikke at have forårsaget vanskeligheder for handelsagenter og agenturgivere i Frankrig. Erstatningsniveauet er i Frankrig generelt meget højere end godtgørelsesniveauet. I Det Forenede Kongerige, hvor parterne har valget mellem de to ordninger, synes gennemførelsen af ordningerne at have skabt usikkerhed, navnlig fordi begge ordninger hidtil har været ukendte i det britiske retssystem.

---

[9] Sag 9/87 S.p.r.l. Arcado mod S.A. Haviland, Sml. 1988 s. 1539. Domstolen gjorde her gældende, at ret til erstatning følger af en kontraktlig forpligtelse, hvorfor artikel 5, stk. 1, i Bruxelles-konventionen af 1968 finder anvendelse, hvilket åbner mulighed for yderligere retskompetence.

Der findes på nuværende tidspunkt kun meget beskeden retspraksis vedrørende direktivet. På baggrund af de disponible oplysninger synes der at være behov for en præcisering af artikel 17. Det er endnu for tidligt at drage mere vidtgående konklusioner. Kommissionen mener, at nærværende beretning, som indeholder nærmere oplysninger om navnlig den metode, der benyttes til beregning af godtgørelsen i Tyskland, udgør en yderligere præcisering af direktivets artikel 17, og dermed skulle kunne fremme en mere ensartet fortolkning af direktivets artikel 17.

OVERSIGT OVER MEDLEMSSTATERNES LOVE, SOM GENNEMFØRER DIREKTIVET OM HANDELSAGENTER (86/653/EØF)

Frist for gennemførelse: 31.12.1989
(Det Forenede Kongerige og Irland: 31.12.1993)
(Italien for så vidt angår artikel 17: 31.12.1992)

1.	Belgien	Lov af 13.4.1995 offentliggjort i Moniteur Belge af 2.6.1995, s. 15621 ikrafttrædelsesdato: 12.6.1995
2.	Danmark	Lov nr. 272 af 2.5.1990 offentliggjort i Lovtidende A. 1990, s. 922 ikrafttrædelsesdato: 4.5.1990 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1992
3.	Tyskland	Lov af 23.10.1989 offentliggjort i Bundesgesetzblatt 1989 I 1910 ikrafttrædelsesdato: 1.1.1990 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
4.	Grækenland	Præsidentdekret nr. 219 af 18.5.1991 offentliggjort i den græske regerings tidende nr. 81 af 30.5.1991 og nr. 136 af 11.9.1991 som ændret ved dekret nr. 249/93, 88/94 og 312/95. ikrafttrædelsesdato: 30.5.1991 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
5.	Spanien	Lov 12/1992 af 27.5.1992 offentliggjort i Boletin Oficial del Estado nr. 129 af 29.5.1992 ikrafttrædelsesdato: 19.6.1992 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
6.	Frankrig	Lov nr. 91-593 af 25.6.1991 offentliggjort i Journal Officiel de la République Française af 17.6.1991, s. 8271 ikrafttrædelsesdato: 28.6.1992 Lovdekret 92-506 af 10.6.1992 offentliggjort i Journal Officiel de la République Française af 12.6.1992, s. 7720 ikrafttrædelsesdato: 1.1.1994 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994

7.	Irland	Statutory Instrument SI nr. 33 of 1994 af 21.2.1994 ikrafttrædelsesdato: 1.1.1994 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
8.	Italien	Lovdekret nr. 303 af 10.9.1991 offentliggjort i Gazetta ufficiale nr. 57 af 20.9.1991 ikrafttrædelsesdato: 1.1.1993 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994.
9.	Luxembourg	Lov af 3. juni 1994 offentliggjort i Memorial A-nr. 58 af 6.7.1994, s. 1088 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
10.	Nederlandene	Lov af 5.7.1989 offentliggjort i Staatsblad 1989 nr. 312 ikrafttrædelsesdato: 1.11.1989 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994 Vedtaget på ny ved lov nr. 374 af 1993 som artikel 400 til 445 i Afsnit 7 i Burgerlijk Wetboek.
11.	Østrig	Forbundslov af 11.2.1993 offentliggjort i Bundesgesetzblatt 88 ikrafttrædelsesdato: 1.3.1993 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
12.	Portugal	Lovdekret nr. 178/86 af 3.7.1986 offentliggjort i Diário da República, I serie, 1986, s. 1575 ikrafttrædelsesdato: 2.8.1986 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 2.8.1986 ændret ved lov nr. 118/93 af 13.4.1993 offentliggjort i Diário da República nr. 86 af 13.4.1993, s. 1818 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
13.	Finland	Lov nr. 417 af 8.5.1992 offentliggjort i finske lovtidende (Virallinen lehti) af 14.5.1992 ikrafttrædelsesdato:1.11.1992 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
14.	Sverige	Lov nr. 351 af 2.5.1991 ikrafttrædelsesdato:1.1.1992 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994
15.	Det Forenede Kongerige	Statutory Instrument SI 1993 nr. 3053 af 7.12.1993 og SI 1993 nr. 3173 af 16.12.1993 ikrafttrædelsesdato: 1.1.1994 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 1.1.1994 Nordirland: Statutory Instrument for Nordirland 1993 nr. 483 af 17.12.1993 ikrafttrædelsesdato: 13.1.1994 finder anvendelse på løbende kontrakter pr. 13.1.1994

BELGIEN

Loven om handelsagenturkontrakter trådte først i kraft den 12. juni 1995. De belgiske domstole har derfor endnu ikke truffet afgørelse i nogen sag i henhold til den nye lov.

Der blev med lovens artikel 20 indført en ret til en godtgørelse for goodwill. Forud for den nye lov var denne ret til godtgørelse for goodwill blevet afvist i forbindelse med de belgiske domstoles vigtigste afgørelser, da goodwill i højere grad blev anset for at være tilknyttet agenturgiveren end handelsagenten. Den nye lov udgør således en omfattende lovændring.

Loven indeholder ingen retningslinjer med hensyn til beregningen af godtgørelsen. De fleste eksperter giver dog udtryk for, at det er op til dommeren at fastlægge beløbet under hensyntagen til de forskellige faktorer, såsom provision i de seneste år under kontrakten, omfanget af kundeudviklingen, hvor meget agenturgiveren fortsat vil kunne drage fordel heraf, kontraktforholdets varighed, agenturgiverens egen indsats, eventuel pensionsordning betalt af agenturgiveren, eller om handelsagentens kontrakt med agenturgiveren er hans eneste kontrakt. En enkelt ekspert har taget specifikt udgangspunkt i den tyske beregningsmetode.

Praktiserende belgiske advokater har ment, at der skal tages hensyn til loven om handelsrepræsentanter og de tyske erfaringer. I henhold til loven om handelsrepræsentanter af 3. juli 1978 skal godtgørelsen imidlertid beregnes på grundlag af tre måneders løn for en handelsrepræsentant, der har arbejdet for samme agenturgiver i en periode fra et til fem år. Perioden forlænges med en måned for hvert yderligere fem år.

I henhold til artikel 18 stk. 3 i den belgiske lov kan en handelsagent, hvis der ikke er givet tilstrækkeligt varsel, påberåbe sig skadeserstatning svarende til beløbet af de tabte provisioner, der skal udregnes på basis af den beregningsmetode, som denne artikel fastsatter.

I henhold til artikel 21, i den samme lov kan en handelsagent, der er berettiget til en godtgørelse, yderligere påberåbe sig skadeserstatning for det tab, han reelt har lidt. Det fremgår ikke klart, under hvilke omstændigheder en sådan skadeserstatning skal tildeles, og om berettigelsen til godtgørelse automatisk giver ret til at søge skadeserstatning. Det er Kommissionens opfattelse, at dette sidste ville være i strid med direktivets artikel 17, stk. 1, da en sådan fortolkning vil medføre en kumulering af de to ordninger.

DANMARK

En ny rettighed, som ikke eksisterede under den tidligere lovgivning, blev indført med gennemførelsen af direktivet i Danmark og indførelsen af retten til godtgørelse under afsnit 25 i lov nr. 272 af 2. maj 1990. Der er hidtil kun modtaget oplysninger om tre domsafsigelser[10]. I Lope Handel-sagen blev agenturgiveren pålagt at betale tab for manglende overholdelse af det kontraktuelle opsigelsesvarsel og godtgørelse i form af et års provision på de nye kunder, som handelsagenten havde skaffet agenturgiveren. Det

[10] Lope Handel mod GE Ligthting (Sø- og Handelsretten i København af 25.9.1995); S&L mod Eskimo (Vestre Landsret af 14.11.1995) og Cramer mod B&B (Sø- og Handelsretten i København af 15.12.1995).

blev påvist, at de nye kunder på ny var tabt et år efter kontraktforholdets ophør. I S&L-sagen fik agenturgiveren pålagt at betale en godtgørelse svarende til loftet. Det blev påvist, at praktisk taget alle kunder var skaffet af handelsagenten. I Cramer-sagen gjorde domstolen gældende, at en betydelig andel af kunderne var engangskunder, som agenturgiveren ikke kunne forvente yderligere forretninger med. Agenturgiveren fik pålagt at betale en godtgørelse på 150 000 DKK. Til sammenligning kan nævnes, at loftet ville have været 400 000 DKK.

I praksis ser det ud til, at handelsagenterne søger at få tildelt et beløb svarende til loftet, hvorimod agenturgiverne prøver at få beløbet reduceret. Selv om der endnu ikke har dannet sig et fast mønster, er der for øjeblikket ikke nogen tendens til at betale et beløb svarende til loftet. Beregningerne synes at følge den tyske model.

Som for de øvrige medlemsstater foreligger der ingen relevante statistikker.

Afsnit 6 i loven gennemfører direktivets artikel 17, stk. 2, litra c). Det fastlægges heri, at hvis en agenturgiver eller en handelsagent misligholder sine forpligtelser over for den anden part, er den anden part berettiget til erstatning for den skade, han har lidt.

TYSKLAND

Handelsagenternes ret til godtgørelse er fastlagt i artikel 89b i Handelgesetzbuch. Beregningsmetoden er som beskrevet oven for i denne beretning.

I praksis synes der ikke efter direktivets gennemførelse at være sket ændringer i Tyskland med hensyn til beregningsmetode for godtgørelsen, da direktivets bestemmelser om godtgørelsen ikke krævede nogen ændring af tysk lovgivning. Erhvervslivet har noteret sig en ændring i forbindelse med kontrakter med andre EU-lande, som ikke forud for direktivet omfattede nogen godtgørelsesordning.

GRÆKENLAND

Gennemførelsen af direktivets artikel 17 ved artikel 9 i præsidentdekret nr. 219 af 18. maj 1991 stemte ikke overens med direktivet, navnlig på grund af manglende gennemførelse af andet led i artikel 17, stk. 2, litra a), som opstiller rimelighedskravet for godtgørelser. Grækenland har efter brevveksling med Kommissionen indført en ny lov i 1995, som gennemfører artikel 17, stk. 2, litra a).

I henhold til artikel 9, stk. 1, litra c) er retten til at søge godtgørelse ikke til hinder for, at handelsagenten kan søge skadeserstatning i henhold til den borgerlige lovbog. Skadeserstatninger tildeles afhængigt af, om kontrakten er tidsbestemt eller med ubestemt løbetid.

En handelsagent kan ligeledes søge skadeserstatning for manglende overholdelse af opsigelsesvarsel.

SPANIEN

Udbetaling af godtgørelse er omfattet af artikel 28 i lov nr. 12/1992 af 27. juni 1995. Lovens artikel 29 omhandler tildeling af skadeserstatning, hvis agenturgiveren ensidigt misligholder en agenturkontrakt på ubestemt tid. Direktivet udfylder et juridisk tomrum i den spanske lovgivning, da der forud for direktivet ikke var nogen specifik lov om handelsagenter eller agenturkontrakter. Artikel 29 er dog ikke blot begrænset til misligholdelse af kontrakter, hvorfor Spanien tilsyneladende har gennemført begge ordningerne under direktivets artikel 17, medmindre domstolene fortolker anvendelsesområdet for artikel 29 snævert.

Da loven først for nylig er trådt i kraft, er der ingen retspraksis på området. Tidligere retspraksis forud for den nye lovgivning kan vise sig relevant for fremtiden, da nogle af principperne kan tjene som retningslinjer for de spanske domstole ved fremtidige rtsafgørelser.

I henhold til den tidligere lovgivning var det ligeledes muligt at påberåbe sig såvel skadeserstatning som godtgørelse for goodwill, og handelsagenterne kumulerede som regel begge krav. Forskellen mellem de to løsninger fremstod i praksis ofte uklar. Højesteret har gentagne gange anerkendt muligheden for godtgørelse for goodwill. Dommerne kan i vid udstrækning selv fastsætte niveauet for godtgørelsen, som almindeligvis beregnes på grundlag af handelsagentens indtjening[11]. Med hensyn til skadeserstatning har domstolene i en række sager, der endte med tildeling af en sådan, sideløbende med det seneste provisionsniveau ligeledes medtaget aktivitetens beskaffenhed, prestigetab samt enerettigheder eller ej i overvejelserne[12].

Endelig udbetales skadeserstatningerne for manglende overholdelse af opsigelsesvarsel, og de svarer til det provisionsbeløb, som handelsagenten ville have modtaget, hvis opsigelsesvarslet havde været korrekt overholdt[13].

På trods af disse retsafgørelser er det imidlertid vanskeligt at drage en generel konklusion, navnlig fordi niveauet for godtgørelsen i Spanien fastsættes efter retsmødet uden offentliggørelse af afgørelsen.

FRANKRIG

I modsætning til i mange andre medlemsstater har direktivet i Frankrig ikke medført radikale ændringer i forhold til den tidligere lovgivning. Med artikel 12 i lov nr. 91/593 af 25. juni 1991 giver fransk lovgivning fortsat en ret til skadeserstatning efter agenturkontraktens ophør. Ændringen vedrører udelukkende de omstændigheder, der giver anledning til tildeling af skadeserstatning, og ikke beregningen. Retten til skadeserstatning eksisterer nu også for manglende forlængelse af kontrakten eller opsigelse fra handelsagenten side på grund af alder, sygdom eller invaliditet samt ved død.

---

11 Højesterets dom af 22. marts 1988 og 19. september 1989.

12 Dom afsagt af appelretten i Lugo den 4.6.1994; dom afsagt af appelretten i Valencia den 14.7.1993 og dom afsagt af appelretten i Barcelona den 30.1.1995.

13 Højesterets dom af 19.9.1989.

Skadeserstatningen beregnes som før i henhold til retspraksis, da der hverken i den tidligere eller den nuværende lov er fastlagt regler for beregningen. I de fleste sager beløber skadeserstatningen sig til to års bruttoprovision, som beregnes på grundlag af handelsagentens gennemsnitlige indtjening gennem de foregående tre år eller den samlede provision gennem de seneste to år. Beløbet er blevet sædvane og på ny bekræftet af retsafgørelser i henhold til den nye lov[14].

Godtgørelsen beregnes på grundlag af al indtjening, ikke blot provision. Den baseres på bruttobeløb. Der skelnes ikke mellem gamle og nye kunder, og beregningen omfatter også særlig provision. Der er ingen praksis med fradrag af faglige omkostninger. Udestående provision medtages ligeledes i beregningen.

Godtgørelsen udgør handelsagentens tabte markedsandel, og hans tab fastsættes på det tidspunkt. Der tages derfor ikke hensyn til fremtidige begivenheder, som f.eks. agenturgiverens forretningsophør, handelsagentens fortsatte arbejde med de samme kunder eller markedsudviklingen. Handelsagenten forventes tilsvarende ikke at vurdere sit tab lavt.

De franske domstole pålægger ikke betaling af to års bruttoprovision som godtgørelse, hvis det kan bevises, at handelsagentens tab reelt er mindre, f.eks. på grund af kontraktens korte varighed. På tilsvarende vis kan niveauet øges, hvis f.eks. handelsagentens tab er større som følge af hans alder eller varigheden af agenturkontrakten.

Direktivet har skabt større interesse for at kræve skadeserstatning for manglende overholdelse af opsigelsesvarsel. Beløbet er det højest mulige for det tidsrum, der ikke er overholdt, og beregnes på grundlag af modtaget provision i løbet af de foregående to år eller modtaget provision i løbet af samme tidsrum det foregående år.

IRLAND

Irland har ikke gennemført bestemmelsen, hvorfor handelsagenter hverken har ret til skadeserstatning eller godtgørelse. I henhold til common law kan en handelsagent stille krav om skadeserstatning i tilfælde af misligholdelse af en kontrakt. I forbindelse med tidsbegrænsede kontrakter kan handelsagenten således kræve et beløb svarende til den provision, han ville have modtaget indtil kontraktens udløb, men skal dog vurdere sit tab lavt. Dette er imidlertid ikke tilstrækkeligt til at gennemføre direktivet. I tilfælde af tidsubestemte kontrakter beløber kravet sig sædvanligvis til indtjeningen i den kontraktbestemte varslingsperiode. Hertil kommer, at der i begge tilfælde kan stilles krav om dækning af det økonomisk tab som følge af misligholdelsen af kontrakten. Der er ikke rapporteret nogen sager til dato.

---

[14] Jf. f.eks.: Appelretten i Toulouse af 20.12.1994, Les Annonces de la Seine nr. 39 af 1.6.1995, s. 28; appelretten i Dijon af 16.6.1994, Les Annonces de la Seine nr. 39, s. 26; appelretten i Paris af 17.1.1995, Les Annonces de la Seine nr. 39 af 1.6.1995, s. 8.

ITALIEN

Italien ændrede artikel 1751 i Codice Civile ved artikel 4 i lovdekret nr. 303 af 10. september 1991 med henblik på at indføre direktivets godtgørelsesordning. Efter Kommissionens opfattelse er den italienske gennemførelse imidlertid ikke korrekt, da Italien har behandlet de to led under direktivets artikel 17, stk. 2, litra a), som alternative, skønt de faktisk kan kumuleres. Kommissionen har derfor indledt en overtrædelsesprocedure.

Det ser ud til, at det gamle overenskomstsystem fortsat finder anvendelse. Enasarco-aftalen af 30.10.1992 er indgået af såvel agenturgiverne som de organisationer, der repræsenterer handelsagenterne. De har således de facto genindført de kriterier, som fandt anvendelse i forbindelse med den tidligere formulering af artikel 1751.

Underretten i Viterbo lagde således overenskomsten til grund for sin afgørelse af 1. december 1994. Domstolen gjorde gældende, at artikel 1751 i Codice Civile ikke kunne finde anvendelse i praksis, da den ikke ud over loftet indeholder kriterier for beregning af godtgørelsen. Domstolen fandt det derfor hensigtsmæssig at anvende overenskomsten. Domstolen gjorde ligeledes gældende, at hensigten med de i artikel 1751 indeholdte omstændighederne ikke har været at bidrage til beregningen af godtgørelsen, men kun til at fastslå, hvorvidt en godtgørelse er begrundet, hvis mindst en af omstændighederne er til stede. Domstolen fandt det endvidere klogt, at arbejdsmarkedets parter for at undgå næsten uløselige problemer havde erstattet den gamle overenskomst, således at artikel 1751 i Codice Civile kunne finde anvendelse i praksis. Det er endnu uklart, om afgørelsen vil skabe præcedens.

Overenskomstsystemet tager udgangspunkt i provisionsniveauet og agenturkontraktens varighed samt de procentsatser, der er indeholdt i overenskomsten.

I henhold til overenskomsten vil handelsagenten i de fleste tilfælde få udbetalt et beløb, der er meget mindre end direktivets loft.

LUXEMBOURG

Luxembourgs lov af 3. juni 1994, som gennemfører direktivet, finder anvendelse på alle løbende kontrakter pr. 1. januar 1994 samt kontrakter, der er indgået efter den dato. I henhold til artikel 19 skal der udbetales en godtgørelse ved kontraktforholdets ophør. Der er med den nye lov indført en rettighed, som ikke eksisterede under den tidligere lov. Det er derfor ikke overraskende, at der ikke er truffet retsafgørelser. De adspurgte fandt det ligeledes for tidligt at opstille teorier om, hvordan loven sandsynligvis vil blive fortolket.

I artikel 23, stk. 1, fastlægges retten til skadeserstatning for ubegrundet manglende overholdelse af opsigelsesvarslet, og i artikel 23, stk. 2, fastlægges den skadeserstatning, der kan udbetales for alvorlig misligholdelse af kontrakten. Det fastlægges i artikel 24, at beløbet skal svare til den forventede indtjening i tidsrummet mellem misligholdelsen og kontraktforholdets normale ophør. I beregningen af beløbet skal der tages hensyn til det tidligere provisionsniveau og andre relevante aspekter. Beløbet kan dernæst reduceres, hvis dommeren skønner det for højt i betragtning af sagens omstændigheder.

NEDERLANDENE

I henhold til artikel 7:442 i Burgerlijk Wetboek skal der udbetales godtgørelse ved kontraktforholdets ophør. I henhold til artikel 7:439 skal der betales skadeserstatning for ubegrundet manglende overholdelse af opsigelsesvarslet, og i henhold til artikel 7:440 og 7:441 skal der betales skadeserstatning for misligholdelse af kontrakten. Dette gælder tidsrummet fra det egentlige ophør til den dato, hvor agenturet ville have ophørt i tilfælde af tilstrækkeligt opsigelsesvarsel. Beløbet svarer til den indtjening, der ville have været, og der tages udgangspunkt i provisionen forud for kontraktforholdets ophør og andre relevante forhold. Dommeren kan reducere beløbet, hvis han finder, at det er for højt i betragtning af den enkelte sags omstændigheder. I henhold til artikel 7:441.3 kan der i stedet for beløbet i henhold til artikel 7:441.1 og 2 søges om skadeserstatning for det reelle tab, som kan påvises af den pågældende part.

Der er ikke rapporteret nogen sager i henhold til den nye lov, ligesom der ikke foreligger noget statistisk materiale.

ØSTRIG

Den østrigske lov af 11. februar 1993 trådte i kraft den 1. marts 1993. I henhold til artikel 24 har handelsagenten ret til en godtgørelse. Der er til dato ikke rapporteret nogen sager om godtgørelsesbeløbet eller udbetaling af skadeserstatning i henhold til 1993-loven ved en agenturkontrakts ophør. Direktivet har medført en ændring i forhold til den tidligere lovgivning, navnlig ved at fordoble maksimumsbeløbet. Hidtidig retspraksis udgør derfor ikke nogen god rettesnor. I henhold til den tidligere lovgivning skete der en gradvis reduktion af den øvre grænse for skadeserstatning svarende til den samlede årlige provision beregnet som et årligt gennemsnit over de foregående tre år afhængigt af kontraktforholdets varighed.

I praksis ser det ud til, at handelsagenter beregner godtgørelsen på grundlag af den årlige gennemsnitlige indtjening gennem de seneste fem år under hensyntagen til kundesvingninger ved at udregne en gradvis reduktion af indtjeningen på et femårsgrundlag. I de fleste tilfælde overskrides således den øvre grænse, der er indeholdt i loven. På grundlag heraf forhandler parterne sig frem til en rimelig ordning. Beregningsmetoden er baseret på de tyske erfaringer.

Det blev anset for at være for tidligt at gisne om den gennemsnitlige godtgørelsesudbetaling. Der kan i henhold til artikel 23 stilles krav om skadeserstatning eller opfyldelse af kontrakten, hvis en part opsiger kontrakten ubetids og ubegrundet. Artikel 23 finder også anvendelse på overtrædelse af artikel 21, som omhandler opsigelsesvarsler. Andre krav på skadeserstatning behandles i overensstemmelse med den generelle Bürgerlisches Gesetzbuch og Handelsgesetzbuch.

PORTUGAL

Portugal vedtog i 1986 sin lov, som i vid udstrækning fulgte forslaget til direktiv, herunder en artikel 33 om ret til godtgørelse. Loven trådte i kraft den 2. august 1986. Loven ændredes ved artikel 33 og 34 i dekret nr. 118/93 for at bringe den portugisiske lovgivning i overensstemmelse med direktivets artikel 17.

Der er truffet en række retsafgørelser i Portugal[15]. Domstolene har beregnet godtgørelsen under hensyntagen til antal nye kunder, øgede forretninger med eksisterende kunder, agenturgiverens fordele efter kontraktforholdets ophør og handelsagentens provisionstab. Domstolene betragter godtgørelsen som et middel til at kompensere handelsagenten for de fordele, som agenturgiveren drager ved kontraktforholdets ophør af den kundekreds, som handelsagenten har opbygget.

Lovens artikel 32 og artikel 562 til 572 i Código Civil giver også ret til godtgørelse for skade lidt som følge af misligholdelse af kontrakten. Artikel 29 omhandler specifikt skadeserstatning på grund af manglende overholdelse af opsigelsesvarslet eller for manglende opsigelse overhovedet. Handelsagenten kan som et alternativ til skadeserstatning søge at få tildelt et beløb, der beregnes på grundlag af den gennemsnitlige månedlige indtjening gennem det foregående år multipliceret med kontraktens oprindelige resterende løbetid. Er kontraktens varighed mindre end tre år, anvendes hele kontraktperioden.

FINLAND

Der indførtes en ret til godtgørelse ved agenturkontrakters ophør ved afsnit 28 i lov nr. 417 af 8. maj 1992. Direktivet har medført en ændring i forhold til den tidligere lovgivning. Loven trådte i kraft den 1. november 1992. Der er til dato ikke truffet nogen retsafgørelser.

I praksis ser det ud til, at handelsagenterne søger at opnå maksimumsbeløbet, hvorefter agenturgiveren giver sit tilbud. Forhandlingerne resulterer i et beløb, der ikke fremkommer som følge af nogen egentlig beregning, men snarere som et forhandlingsresultat. Godtgørelsen beløber sig almindeligvis til ca. tre til seks måneders gennemsnitlig provision. Handelsagenternes organisation mener, at godtgørelsesbeløbet synes højere nu under den nye end under den gamle lov, men det er ikke muligt at påvise dette statistisk.

Afsnit 9 i den nye lov omhandler retten til erstatning for den skade, der påføres som følge af misligholdelse af en agenturkontrakt eller manglende opfyldelse af en kontraktlig forpligtelse.

Afsnit 26 og 27 i loven omhandler skadeserstatning i tilfælde af manglende overholdelse af opsigelsesvarsel.

---

[15] Accórdão da Relação de Coimbra af 14.12.1993 appelret i Colectânea de Jurisprudéncia, år XVIII, 1993, bind V, s. 46; Accórdão do Supremo Tribunal de Justiça af 4.5.1993 i Colectânea de Jurisprudéncia - Accórdãos do Supremo Tribunal de Justiça, år I, bind II, 1993, s. 78 og også samme domstols dom af 27.10.1994 i år II, bind III, 1994, s. 101; Accórdão da Relação do Porto af 18.10.1994 i Colectânea de Jurisprudéncia, år XIX, bind IV, 1994, s. 212.

SVERIGE

Med artikel 28 i lov nr. 351 af 2. maj 1991 indførtes en ret til godtgørelse, som ikke eksisterede under den tidligere lovgivning. Hensigten med den tidligere lov var udelukkende at sikre handelsagenten provision for ordrer afgivet efter tilbagetrækning af hans bemyndigelse under forudsætning af, at ordrerne blev afgivet som resultat af handelsagentens aktivitet i løbet af kontraktens løbetid.

Som i andre medlemsstater er der endnu ikke truffet nogen retsafgørelser. I praksis søger handelsagenterne at opnå maksimumsbeløbet under loven, og parterne forhandler sig på dette grundlag frem til et rimeligt beløb. Parterne tager i forhandlingerne hensyn til forhold som bl.a. kontraktens varighed, handelsagentens deltagelse i salgsfremstød, antal nye kunder, ordrer afgivet efter kontraktforholdets ophør, handelsagentens mulighed for at indgå en ny kontrakt samt de omkostninger og investeringer, som handelsagenten har påtaget sig.

Der findes intet statistisk materiale, men de svenske myndigheder anslår, at godtgørelserne typisk udgør mellem seks måneders og et års provision beregnet som et gennemsnit af de seneste år under kontrakten. De tildelte beløb synes derfor at være større. Lovens artikel 34 omhandler skadeserstatning for misligholdelse af kontrakten.

DET FORENEDE KONGERIGE

Det Forenede Kongerige har vedtaget sin egen særlige ordning, da parterne i henhold til forskrift 17 i Statutory Instrument nr. 3053 af 1993 kan vælge, om handelsagenten skal have ret til godtgørelse eller til skadeserstatning[16]. Kun når kontrakten ikke indeholder noget valg af ordning, der vælges, kræver loven udbetaling af skadeserstatning. Denne form for gennemførelse har i sig selv medført usikkerhed, navnlig fordi ingen af de to ordninger hidtil har været kendte i britisk jura.

Loven er først for nyligt trådt i kraft i Det Forenede Kongerige og har forårsaget en del forvirring, da såvel parter som advokater skal anvende uvante begreber, der endog i en vis udstrækning strider mod britisk tradition. Der er udviklet en række forskellige fremgangsmåder.

Med hensyn til skadeserstatning forsøger advokaterne at anvende traditionelle common law-principper. Principperne fungerer dårligt, da et kontraktforholds ophør i overensstemmelse med kontraktens egne bestemmelser eller på grund af kontraktens tidsbestemte varighed ikke traditionelt berettiger til at stille krav om skadeserstatning. I henhold til common law forsøger domstolene at stille handelsagenten således, som han ville være stillet i tilfælde af opfyldelse af kontrakten, men den skadelidte part forventes at vurdere tabet lavt, ligesom domstolen skal tage fremtidige begivenheder med i betragtning. For tidsbestemte kontrakter vil dette typisk berettige handelsagenten til at stille krav om provision for hele kontraktens løbetid. I tilfælde af en tidsubestemt kontrakt vil handelsagenten kunne kræve skadeserstatning for opsigelsesperioden svarende til den indtjening,

[16] Forskrift 17 i Statutory Instrument nr. 483 af 1993 for Nordirland.

han ville have haft i perioden. Handelsagenten ville også kunne stille krav om skadeserstatning for de omkostninger, han har påtaget sig som følge af agenturet. Advokaterne finder det derfor vanskeligt at nå til enighed om såvel skadeserstatningens størrelse i tilfælde af handelsagentens død, sygdom eller pensionering. Skadeserstatningsudbetalingerne beløber sig typisk til mellem tre og seks måneder, dog op til femten måneder afhængigt af ansættelsesforholdets varighed.

En del advokater har derfor forsøgt at drage en parallel til loven om uretmæssig afskedigelse og nedskæring af arbejdsstyrken, hvor der tages hensyn til alder, ansættelsesforholdets varighed og ugentlig løn.

Med hensyn til godtgørelsesordningen stiller handelsagenterne normalt krav om maksimumsbeløbet, som derefter forhandles ned til et mindre beløb. De udbetalte godtgørelser beløber sig typisk til mellem tre og seks måneders provision på grundlag af, hvad indtjeningen kunne have været snarere end gennemsnittet gennem de seneste fem år.

De fleste kontrakter indeholder ikke bestemmelser om godtgørelse, men dette er ikke nødvendigvis udtryk for, at skadeserstatningsordningen foretrækkes frem for godtgørelsesordningen.

Der har ikke hidtil været ført sager, og parterne afholder sig fra at gå rettens vej, da advokaterne er usikre på, hvordan de skal rådgive om deres klienters rettigheder, og på sagernes udfald. Der vil imidlertid sandsynligvis blive ført sager i den nærmeste fremtid.

ISSN 0254-1459

KOM(96) 364 endelig udg.

DOKUMENTER

DA 06 04 05 08

Katalognummer : CB-CO-96-365-DA-C

ISBN 92-78-07179-X

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

L-2985 Luxembourg